

УДК 159.9
Єгорова В.А.
студ. гр. СН-114 НУ «Запорізька політехніка»

ФЕНОМЕН ІНТУЇЦІЇ У РІЗНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ШКОЛАХ

Для початку, інтуїція – це здатність до несвідомого, миттєвого осягнення істини без логічного аналізу. Вона проявляється у формі передчуттів, раптових прозрінь та ухвалення рішень без чіткого розуміння їхніх підстав. Та

попри широке використання терміну, різні психологічні школи пояснюють феномен інтуїції по-різному: від інстинктивних процесів у біхевіоризмі, до несвідомих архетипів у аналітичній психології К.Г. Юнга, когнітивних евристик у когнітивній психології та метафізичного досвіду у гуманістичній психології.

Одне із найпоширеніших обґрунтувань інтуїції міститься в психоаналізі З. Фрейда. На його думку, інтуїція – це результат роботи несвідомого, де приховані витіснені бажання, спогади та імпульси. Вона (інтуїція) може проявлятися через сновидіння, символічні дії, обмовки (фрейдівські помилки) тощо. Несвідома частина психіки діє швидше, ніж свідомість, тому людина може відчувати щось нібито без причини. Наочним прикладом фрейдівських міркувань є аналіз снів: він уважав, що сни часто містять інтуїтивні підказки щодо проблем, які людина не усвідомлює у реальному житті.

Також поширеним є пояснення інтуїції в аналітичній психології К.Г. Юнга. Інтуїція є однією з чотирьох основних функцій психіки (разом із мисленням, почуттями та відчуттям). Вона базується на колективному несвідомому та архетипах, які діють поза межами особистого досвіду. Інтуїція дозволяє безпосередньо сприймати цілісність ситуації, що виходить за межі раціонального мислення.

Інтуїція у гештальтпсихології також має своє місце. На думку гештальтпсихологів, вона є результатом інсайту – раптового розуміння цілісної ситуації та працює на основі гештальтів – структурних утворень у психіці. Наприклад, вчений В. Келер експериментував із мавпами і дійшов висновку, що вони раптово знаходили спосіб дістати їжу, комбінуючи палки або ящики. Це підтвердило, що інтуїтивні рішення не завжди є наслідком поступового навчання.

Інтуїція у когнітивній психології базується на когнітивних евристиках – швидких стратегіях ухвалення рішень. Деніел Канеман і Амос Тверські показали, що люди використовують інтуїтивне мислення, коли немає часу на аналіз. У цих випадках інтуїція може бути ефективною, але іноді веде до когнітивних спотворень. Прикладом когнітивної евристики є ефект "першого враження": людина часто одразу відчуває, чи можна довіряти іншій людині, хоча не може пояснити, чому.

Поняття інтуїції, що посідає чільне місце у біхевіоризмі, полягає у тому, що це неусвідомлене засвоєння досвіду, яке виражається у швидких діях. На думку біхевіористів, вона є результатом навчання через підкріплення, бо немає прозріння як такого – це лише автоматизована поведінка. Так дослідження Б. Скіннера показали, що щури і голуби можуть інтуїтивно знаходити вихід із лабіринтів, хоча насправді вони просто засвоїли патерни поведінки через підкріплення.

Інтуїція у гуманістичній психології – це прояв глибинного «Я» та само-актуалізації; вона виникає, коли людина розвиває свою чутливість до внутрішніх імпульсів. Варто зазначити також, що Карл Роджерс вважав інтуїцію особливо важливою у терапії та міжособистісному спілкуванні, бо таким чином психотерапевт може інтуїтивно відчувати, що клієнт приховує свої справжні емоції, навіть якщо той цього не усвідомлює.

Підсумовуючи, інтуїція і досі залишається одним із найбільш незрозумілих явищ, притаманних людині чи вищим тваринам. Цей феномен і досі викликає палкі суперечки у різних психологічних, філософських течіях та школах. Визначення інтуїції, залежно від школи, дуже відрізняється і, часом, суперечать одне одному. Однак сучасні дослідження поєднують ці підходи, розглядаючи інтуїцію як поєднання несвідомого досвіду, евристик та особистісного розвитку.